

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning och till vissa lagar som har samband med den

Till kulturutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning och till vissa lagar som har samband med den (RP 143/2025 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till kulturutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anna Kankaanpää, undervisnings- och kulturministeriet
- professor Elina Pirjatanniemi.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Ålands landskapsregering
- professor Olli Mäenpää
- professor (emeritus) Teuvo Pohjolainen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om yrkesutbildning, gymnasielagen, lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, läropliktslagen och lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

I propositionen ingår ett avsnitt om lagförslagens förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen. Enligt propositionen kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande om den föreslagna ändringen av läropliktslagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Genom lagförslag 4 i propositionen föreslår regeringen att 2 § i läropliktslagen ändras. Paragrafen föreslås bli kompletterad med en avgränsning som innebär att tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte inte ska vara läropliktiga i Finland. En person ska anses vistas i Finland i studiesyfte, om han eller hon vistas i Finland med ett uppehållstillstånd som beviljats för studier, står det i propositionen (s. 58).

(2) Bestämmelserna har betydelse med avseende på 16 § 1 mom. i grundlagen, där det föreskrivs att var och en har rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Enligt momentets andra mening utfärdas bestämmelser om läroplikten genom lag. I momentet föreskrivs det att var och en har subjektiv rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Momentets första och andra mening är avsedda att höra samman så till vida att grundundervisningen avser den undervisning som hör till läroplikten (RP 309/1993 rd, s. 68).

(3) Enligt grundlagsutskottet är undervisning som hör till läroplikten sådan grundläggande utbildning som avses i 16 § 1 mom. i grundlagen. I motiven till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstateras det att bestämmelsen i 16 § 1 mom. andra meningen i grundlagen inte hindrar att man utvidgar eller inskränker läroplikten från dess nuvarande nivå. På grund av sambandet mellan momentets första och andra mening utvidgas också skyldigheten att ge avgiftsfri undervisning när läroplikten utvidgas. Det har särskilt konstaterats att bestämmelsen inte hindrar att systemet för grundläggande utbildning ändras, så länge man bibehåller vars och ens rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning bevaras (RP 309/1993 rd, s. 68/I). Av 16 § 1 mom. i grundlagen följer att den läroplikt som avses i momentet ska kunna fullgöras inom den avgiftsfria grundläggande utbildningen (GrUU 43/2020 rd, s. 4). Enligt grundlagsutskottet är den undervisning som hör till läroplikten sådan grundläggande utbildning som avses i grundlagens 16 § 1 mom. (GrUU 43/2020 rd, s. 3). Grundlagsutskottet har förutsatt tillräckliga motiveringar för reglering som innebär att rätten till avgiftsfri grundläggande utbildning begränsas (GrUU 35/2022 rd, stycke 8).

(4) Den föreslagna avgränsningen av läroplikten och den anknytande avgiftsbelagda undervisningen gäller endast tredjelandsmedborgare som vistas i Finland i studiesyfte och som enligt förslaget inte i fortsättningen omfattas av läroplikten. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna omfattas endast personer som hör under Finlands jurisdiktion av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 40). Den grundläggande rätten till avgiftsfri grundläggande utbildning som tillkommer var och en är således inte så omfattande att den också tryggar den grundläggande rätten till avgiftsfri grundläggande utbildning i Finland för alla invånare i tredjeländer så att de, om de så önskar, fritt kan infinna sig för att utöva den. Den föreslagna begränsningen i läropliktslagen gäller endast tredjelandsmedborgare som anländer till Finland i studiesyfte och som inte omfattas av läroplikten. Det är således inte fråga om en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna till denna del. Grundlagsutskottet anser att den föreslagna begränsningen kan anses problemfri med avseende på 16 § 1 mom. i grundlagen. Kulturutskottet bör dock ytterligare försäkra sig om att personkretsen för den föreslagna avgränsningen av läroplikten enligt den föreslagna regleringen är tillräckligt entydig i förhållande till annan lagstiftning.

Utlåtande GrUU 45/2025 rd

(5) Dessutom fäster grundlagsutskottet uppmärksamhet vid bestämmelserna om beställare av uppdragsutbildning i lagförslag 1. I 33 § i lagförslaget föreskrivs det om ordnande av uppdragsutbildning. I propositionen (s. 23) konstateras det att den föreslagna ändringen också gör det möjligt att sälja uppdragsutbildning till Åland. Kulturutskottet bör försäkra sig om att den föreslagna regleringen innehåller en tillräcklig författningsgrund för att genomföra den ändring som beskrivs i motiveringen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors 12.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
vice ordförande Wille Rydman saf
medlem Petri Honkonen cent
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Mats Löfström sv
medlem Mira Nieminen saf
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Onni Rostila saf
medlem Ville Skinnari sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Koskentausta.